**22.11.23р. 35гр. укр. літ.**

**Доброго дня! Тема уроку. Багатогранність діяльності Івана Франка, її вплив на культурний і політичний розвиток України. Творчість І. Франка в музиці**

**Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою**: moshev2020@icloud.com

## Теоретичний блок

Сьогодні на нашому уроці ми продовжуємо вивчати життєвий і творчий шлях провісника возз'єднання українського народу, визначного діяча нашої культури - Івана Яковича Франка.

### 1. Життєвий і творчий шлях І. Франка

Був середнього росту, а йшов, як велетень… мало хто встигав за ним, а головою сягав хтозна-як високо.

Спокійної вдачі, а вибухав, як порох, коли йшлося про добро трудящих, і кидав громи, щоб Русь не спала.

З війська відпустили за слабкий зір, а бачив краще від інших, а низин далі сягав оком, ніж інші згори.

Влада гнобителів не пустила його викладати у вищій школі, а він став учителем усього народу.

Напрацювався за десятьох, а життя йому було дано лиш одне, та й то недовге.

Таким був Іван Франко, робітник пера, Каменяр, чарівник слова.

*«Він був… з гарним високим чолом, з трохи крученим рудавим волоссям, з рудавими невеликими вусами і сірими очима. На його обличчі малювалися розум і енергія. Очі й уста показували на впертість і завзяття.*

*Він був у вишиваній сорочці. Одяг на ньому був невибагливий, навіть убогий. У поведінці… скромний… навіть трохи несміливий».*

#### *Народження Каменяра*

Мальовниче підгірське село Нагуєвичі на Дрогобиччині. В сім'ї сільського коваля Якова Франка 27 серпня 1856 року народився син Іван, якому судилося стати гордістю України. У цьому велика заслуга його перших вихователів і наставників — батьків.

У своїх спогадах та оповіданнях І. Франко часто підкреслював, що саме в батьковій оселі, зокрема в кузні, засіялися ті зерна допитливості, які пізніше дали рясні сходи знань. В оповіданні «У кузні» він писав: *«На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний огонь… Се огонь у кузні мойого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі».*

### *Навчання Івася*

По закінченні сільської школи в с. Ясениці Сільній батьки віддали Івася до так званої нормальної школи при базиліанському монастирі ордена Василіян у Дрогобичі.

З 1867 року Іван Франко навчається в Дрогобицькій гімназії. *«В гімназії був дуже скромний і несміливий. Ходив у полотняній блузі, носив багато книжок і дуже багато читав». (І. Погорецький)* З п'ятого класу гімназії почав купляти на зароблені гроші книжки. Пізніше Франко писав: *«Я набрав замилування до книжок і почав збирати свою власну бібліотеку, яка до кінця моїх гімназіальних часів виросла до числа 500 томів. Ся бібліотека, в якій, крім різних класичних авторів, було зібрано немало й таких книжок, яких не було в гімназіальній бібліотеці… зробилася центром невеличкої громадки учеників».*

Навчаючись у гімназії, Франко захопився збиранням усної народної творчості і сам почав писати вірші. Багато читав. *«При дуже нужденній лампі читав він нам то свої поезії, то «Кобзаря» Шевченка, то дещо зі Словацького й Міцкевича»*,— згадував товариш гімназичних років Франка І. Погорецький.

### *Іван Франко та Львів*

Осінь 1875 року. Іван Франко у Львові — тодішньому центрі літературного і культурного життя Західної України. Він мріє поглибити й розширити свої знання в університеті. Та життя готувало йому багато розчарувань і випробувань. Поряд із навчанням Франко розгортає активну літературну і громадську діяльність, стає одним з організаторів студентського журналу «Друг». *«На Галицькій Русі не було чоловіка, що мав би такий вплив на сучасну молодь, який мав свого часу Іван Франко. У нього була гарна бібліотека, з якої користалась молодь його кружка, в бібліотеці тій знаходили*

*ми те, чого деінде в Галичині не можна було знайти: «Вестник Европы», «Отечественные записки», твори Щедріна, Бєлінського, Добролюбова, Золя, Флобера, Спенсера, Лассаля, а з українських — Драгоманова, Мирного»,*— писав Є. Олесницький.

### *Арешти Франка*

У липні 1877 року І. Франка було заарештовано. У тюрмі він пробув 9 місяців. *«У в'язниці,— згадував Франко,— не знаю чому — ставились до мене з особливою суворістю. Запхано мене до найгіршої камери, до злодіїв, убійників та інших звичайних злочинців… Протягом дев'яти місяців, проведених у тюрмі, сидів я переважно у великій камері, де перебувало 18—28 злочинців, де зимою ніколи вікно не зачинялось і де я, слабий на груди, з бідою добивався привілею спати під вікном… прокидався майже завжди з повним снігу волоссям на голові».*

Ще три рази поліція заарештовувала І. Франка. Але він був несхитний. Випробування лише зміцнювали його революційно-демократичні переконання. І хоч часом було нелегко, та молода енергія, революційний запал і глибока любов до трудового народу перемагали життєві незгоди.

Вищу освіту І. Франко здобув. Але не у Львівському університеті, а в Чернівецькому і Віденьському. Успішно захистив докторську дисертацію, мріяв про кафедру в університеті. Та шлях до викладання був закритий. Австрійський уряд не міг допустити, щоб небезпечний соціаліст пропагував свої ідеї в стінах навчального закладу. У 1907 році Франкові запропонували очолити кафедру слов'янських літератур Софійського університету. Однак вірний син свого народу, не мислячи життя без батьківщини, відмовився від цієї цікавої пропозиції.

*«Мене так використовують, що вже і жити не хочеться. Я змушений вести коректуру чужих праць, справляти переклади на німецьку мови таких перекладачів, що й до белетристики не годяться, не то до научних діл. Я мушу слухатися, бо моє існування загрожене. З тої праці я осліп і оглух»,*— зізнається І. Франко своєму товаришеві А. Чайковському. Часто доводилося великому поетові через матеріальні нестатки виконувати нелюбу роботу.

Надзвичайне перенапруження фізичних сил призвело до того, що він тяжко захворів — на якийсь час втратив зір, здала нервова система. Але й у такі важкі часи його не покидала надія на краще майбутнє.

### *«Тричі мені являлася любов…»*

За власним зізнанням Франка, значний вплив на його життя та творчість мали взаємини з жінками. Він пережив три глибокі кохання: до Ольги Рошкевич, Юзефи Дзвонковської та Целіни Журовської, кожне з яких знайшло вияв у художній творчості. Дружиною письменника стала киянка Ольга Хоружинська, шлюб із якою він узяв 1886 року в Павлівській церкві при Колегії П. Галагана в Києві. У подружжя було четверо дітей: Андрій (1887-1913), Тарас (1889-1971), Петро (1890-1941) і Анна (1892-1988).

### *Дім на Софіївці*

У 1900 році Іван Франко викупив на околиці Львова, яку називали «Софіївкою», на вулиці Вінцента Понінського, 4, 9 сотих землі і розпочав будівництво своєї вілли. Відомий письменник і публіцист Іван Франко та науковець і політик Михайло Грушевський були безпосередніми сусідами, мешкаючи наприкінці XX ст. в збудованих поруч віллах елітного львівського району "Софіївка". Сьогодні там знаходиться Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка (вул. Івана Франка, 150/152, у колишньому будинку Івана Франка, де Каменяр мешкав із 1902 по 1915 рік. Заснований 10 жовтня 1940 року. Філії відкриті у селі Нагуєвичі 1945 року та селі Криворівні, у якому Франко перебував щороку влітку в проміжок між 1901 та 1914 роками. Це унікальна збірка реліквій, пов’язаних з життям і діяльністю видатного українського письменника, поета, філософа і науковця.

## 2. Святкування ювілеїв творчої діяльності Івана Франка

Ще за життя до І. Франка прийшло визнання. Святкування 25-річного та 40-річного ювілеїв літературної діяльності Каменяра свідчили про велику популярність його серед народу. У 80—90-ті роки Іван Франко був для молоді тим, ким Тарас Шевченко у 50-ті роки.

Широко відзначався 40-літній ювілей літературної і громадсько політичної діяльності Великого Каменяра у Чернівцях. Було створено ювілейний комітет,

який запросив І. Франка прибути на Буковину. У день приїзду сотні людей зібралися на привокзальному майдані. Ювіляра до сліз зворушила тепла зустріч. Чернівчани піднесли улюбленому письменнику хліб-сіль і букет чудових троянд. Після привітальних промов процесія рушила до міста. *«Чернівці ніколи не бачили такої грандіозної демонстрації: це був своєрідний тріумфальний похід великого революціонера»*,— згадував студент І. Василашко.

Коли у великому залі Народного дому Франко читав поему «Мойсей», присутні не могли стримати свого захоплення. Лунали вигуки: «Слава українському Мойсееві!», «Слава Великому Каменяреві!».

***Останні дні життя…***

Наприкінці життя Франко був уже загальновизнаним корифеєм науково-літературного життя Західної України. На смертному ложі, знеможений і приречений, він скаже: *«Скрізь і завжди у мене була провідна думка — служити інтересам мого народу і загальнолюдським поступовим ідеям. Тим двом провідним я, здається, не споневірився досі і не споневірюся, доки мого життя».*

У 1915 році здоров'я письменника різко погіршало. Весною 1916 року хворий письменник переїхав до свого будинку у Львові. Тут він склав заповіт 9 березня 1916 року, в якому всю свою рукописну спадщину і бібліотеку просив передати Науковому Товариству імені Т. Г. Шевченка. 28 травня 1916 року Іван Якович Франко закрив навіки свої світлі стомлені очі. 31 травня 1916 року труна з тілом Франка була тимчасово поставлена в орендованому склепі. Лише через десять літ, 1926 року, останки Франкові були перенесені на вічний спочинок у могилу на Личаківському кладовищі. На могилі письменника був споруджений пам'ятник: висічену на камені фігуру робітника-каменяра. 1964 року перед фронтоном Львівського університету імені Івана Франка поставлено йому пам'ятник.

Його життєвий шлях був устелений терном, але коли б довелось усе почати заново, він би не зрадив своїх ідеалів. *«Подібно до легендарного Данко,*

*розірвавши свої груди, він дістав вогненне серце і освітив ним шлях для визволення свого народу»*, — сказав про Франка Агатангел Кримський.

### 3. Франко-публіцист, перекладач

Публіцистична діяльність Івана Франка – явище незвичайне в історії української журналістики. Та й не тільки української. Світова література навряд чи зможе назвати іншого діяча, який виявив би стільки універсалізму в цій галузі й справив такий могутній вплив на розвиток періодики. Він був організатором, керівником і провідним публіцистом газет та журналів у Галичині, першим істориком української преси. Близько половини творчої спадщини письменника становить саме публіцистика. Вона являє собою не допоміжну, а цілком самостійну, надзвичайно важливу галузь його літературної діяльності. Увібравши кращі традиції української публіцистики, він збагатив її досвідом російської та західноєвропейської, утвердив науковий метод дослідження в публіцистиці, наповнив її новими ідеалами й виступив талановитим новатором у галузі літературної форми. Його творчість, що повно й всебічно втілює в собі основні риси й закономірності даного роду літератури, може служити новим еталоном при виробленні цілісної концепції публіцистики, а теоретичні судження становлять досить чітку систему поглядів на проблеми публіцистичної теорії й майстерності. Першим і головним критерієм оцінки публіцистичного таланту він вважав світоглядну позицію автора, справді наукове розуміння ним законів суспільного розвитку. Здійснюючи головну функцію публіциста – формувати суспільну думку, Франко в кожному виступі ставив основним своїм завданням виробити в читача правильне уявлення про суспільні процеси, дати їм наукове пояснення, визначити шляхи практичного розв’язання складних суспільних проблем. Франко-публіцист ідеально поєднав у собі якості дослідника й пропагандиста, ученого й художника слова. Кожен його твір складається з логічної і образної підструктур, які взаємно збагачують і доповнюють одна одну, що є максимальним вираженням природи публіцистики. Тому вивчення журналістської спадщини Франка має неоціниме значення для практики української преси, створення теорії публіцистики. Радянське

літературознавство розглядало творчість письменника з позицій соціалістичного реалізму, уникало оцінок його поглядів щодо суверенності України. У той час ніхто інший, як Франко, писав: *«Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фанатів, що раді би широкими і вселюдськими фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації»*. І донині актуальні його слова про те, що *«ми мусимо навчитися визнавати себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів»*.

Перекладацький доробок Франка охоплює величезний діапазон світового письменства та усної народної творчості від найдавніших часів до поч. XX ст. Письменник переклав українською мовою близько 200 авторів із 14 мов та 37 національних літератур, у т. ч. зразки вавилонської, єгипетської, староіндійської, староарабської словесності, античного письменства, ліричної та епічної поезії народів світу, твори  класиків зарубіжжя.

Франкові належать переклади українських народних пісень та поезій Т. Шевченка німецькою мовою. Класикою українського перекладознавства стала праця „Каменярі. Український текст і польський переклад. Дещо про штуку перекладання" (1912).

## 4. Іван Франко і музика

Творці, які представляють одну певну сферу творчості, дуже часто є небайдужими до інших визначних сфер творчості. Щось подібне було характерно для Івана Франка. Будучи одним з найбільш талановитих письменників в історії України, Іван Франко також дуже любив музику. За весь час свого життя він зробив дуже великий внесок в розвиток всієї музики. Варто також відзначити, що на його творчість його надихнули дивовижні музичні твори того часу, в якому йому судилося жити. Саме тому взаємозв’язок Івана Франка і музики є настільки цікавим і захоплюючим предметом для розгляду.

Любов до народної пісні зародилася в Іванові Франку абсолютно природним чином ще в ранньому дитинстві. Тоді його мама співала йому народні пісні. Саме це зародило в ньому таку любов. Крім того, з самого раннього дитинства він почав розуміти, наскільки надихаючою може бути пісня і як, отже, сильно вона може впливати на різні народні рухи. Коли Іван підріс, він записався в хор своєї гімназії і співав там. У сферу його музичних інтересів входили як українські, так і зарубіжні композитори, зокрема, Вагнер, Сметана, Бетховен, Мусогорский і Глінка. Слухаючи музичні твори цих митців, Франко виробляв високої якості музичний слух, що теж дуже добре позначилося на його взаємозв'язку з музикою.

Але особливе місце в сфері музики для Івана Франка займало одне з його добрих знайомств. У 1885 році, коли Іван Франко перебував у Києві, йому вдалося познайомитися з Миколою Лисенком, одним з найвидатніших українських композиторів та музичних діячів. Вони дуже близько спілкувалися і чинили правильний вплив на творчість один одного. Зокрема, Іван Франко слухав найвідоміші музичні твори у виконанні Лисенка і отримував від цього ні з чим незрівняне музичне задоволення. Франко насправді пишався, що в України є такий успішний і чудовий поет, як Микола Лисенко. Зокрема, про це він сказав в 1902 році, коли той святкував своє 60-річчя. Зв'язок між Франком і Лисенком сприяв тому, що у житті Івана Франка музика займала дуже важливе місце.

Безліч творів письменника було покладено на музику. Наприклад, такими є «Вічний революціонер», його на музику поклав сам Лисенко. Також великою популярністю користуються вірші «Ой ти, дівчино…», «Безмежнеє поле», «Земле моя» та багато інших. Сучасний композитор Михайло Скорик створив власну оперу на основі поеми «Мойсей». Все це дозволяє зробити висновок, що зв'язок між Франком і музикою був та є дуже сильним.

Якщо духовне життя народу порівнювати з багатою, розлогою кроною, то постать Каменяра — це міцний стовбур, який понад сорок років тримав на собі цю крону на межі двох століть — XIX і XX. Його називають академією в одній особі, бо перу Франка належить близько 5 тисяч праць найрізноманітніших

жанрів. Найповніше видання їх в Україні — 50 томів, але все написане Франком не вміститься, мабуть, і в 100 томах. Мало хто у світовій літературі може зрівнятися з ним у творчих звершеннях. Наступні уроки ми й присвятимо аналізу літературної спадщини І. Я. Франка.

- **Багатогранна творчість Івана Франка**

https://www.youtube.com/watch?v=86VzeEOp8HE

**ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ**

- Опрацювати теоретичний матеріал з підручника, скласти хронологічну таблицю. **Посилання на підручник**: https://pidruchnyk.com.ua/392-ukrayinska-lteratura-avramenko-paharenko-10-klas.html

- Підготувати інформацію «Цікаві факти про Івана Франка».